

Československé vojenské ikony 20. století – plk. Švec a kpt. Jaroš

Kult osobnosti v perspektivě výuky dějepisu

Masarykovo muzeum v Hodoníně - 25. července 2013

Mgr. František Štampera

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Josef Jiří Švec (19.7.1883 - 25.10. 1917)

- sokol – v r. 1911 odchází do Ruska – šíření sokolských „idejí“ – tady ho zastihne 1. sv. válka
- „starodružiník“ – slouží v malé české jednotce od začátku války
- po vytvoření legií se stává důstojníkem
- inteligentní, statečný a rozhodný velitel
- vážená osobnost v rámci legií – blízké vazby s Syrovým a Čečkem
- populární velitel, vojenské nadání

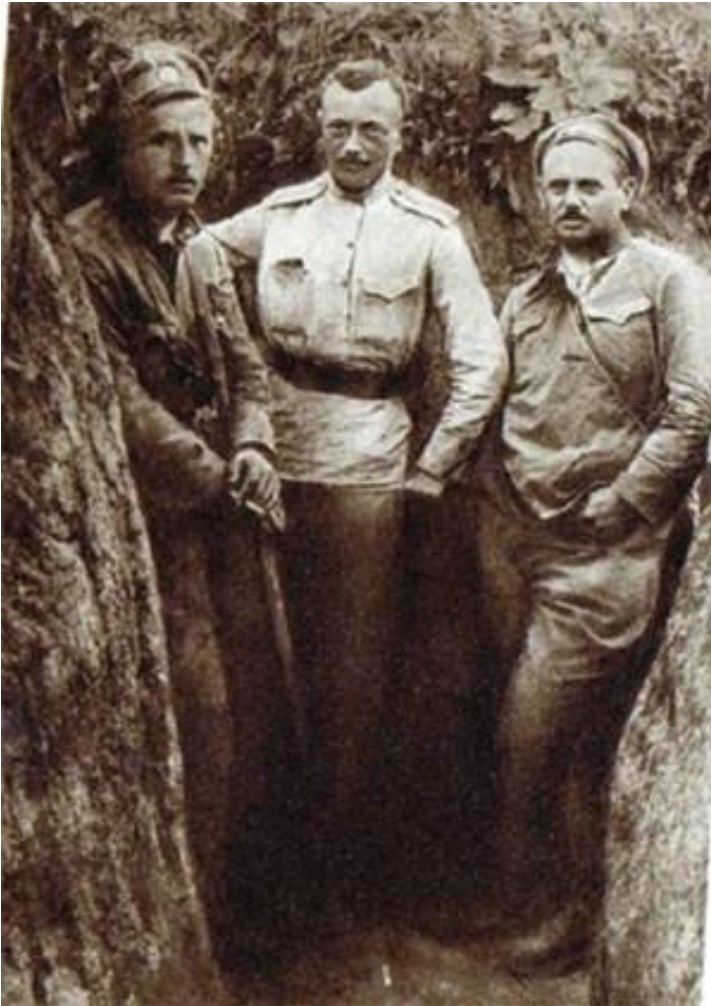

plk. Švec – vojenská kariéra

- 24. 8. 1914 – zapsán do České družiny jako prostý voják
- 9.10. 1914 – nástup na frontovou službu
- 4.1. 1917 – podporučík
- 29.8.1917 – velitel 3. praporu
- 25.5. 1918 – velitel 1. střel. pluku
- 27. 8. 1918 – povýšen na plukovníka
- 17. 10. 1918 – velitel divize

Plk. Švec - služba v legiích

- průzkum, rozvědky na frontě v Karpatech
- služba v divizi gen. Kornilova
- bitva u Zborova (19. 6. 1917)
 - Velitel 8. roty 1. střel. Pluku
- vedl operace k dobytí Penzy, Samary, Ufy a Simbirska
- dobytí Kazaně, boje u Samary

Předehra Aksakovské tragédie

- Švec vede ústup z Kazaně (první porážka legií), vojáci jsou demoralizováni neochotou tamějších obyvatel bojovat proti bolševikům, projevuje se u nich únava z boje a vyčerpání z válečných útrap, činnost bolševických agitátorů
- jednotka má být na čas stažena z boje, záhy je však povolána znovu k útoku proti přesile u Bugulmy a Buzuluku – posádka v Aksakovu odepře splnit rozkaz – Švecovi se nepodaří incident vyřešit a v rozčarování volí čestnou smrt

Švecova smrt - začátek legendy

25. 10. 1918 – Švec dobrovolně ukončil svůj život

„Nemohu přežít hanby, stihnuvší naše vojsko, boříte to, co bylo s ohromnými překážkami stavěno po celá léta ...“

„Tvorba“ kultu

Švec vzorem a symbolem

- sokolské myšlenky
- ozbrojeného boje za svobodu
- legionářů (je v boji je od počátku)
- obětí z řad legionářů
- statečnosti, oddanosti
- důstojnické cti
- morální síly a rozhodnosti

„Tvorba“ kultu

[illegible]

„Tvorba“ kultu

Čeňkov – rodný dům

Odhalení pamětní desky na rodném domě – r. 1921

„Tvorba“ kultu

Třebíč - gymnázium

Jindřichův Hradec

„Tvorba“ kultu

České Budějovice – Senovážné náměstí

Praha – Pohořelec (před kasárnami)

„Tvorba“ kultu

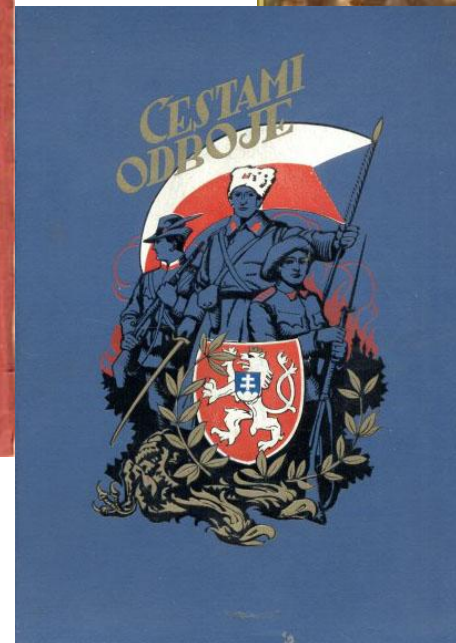
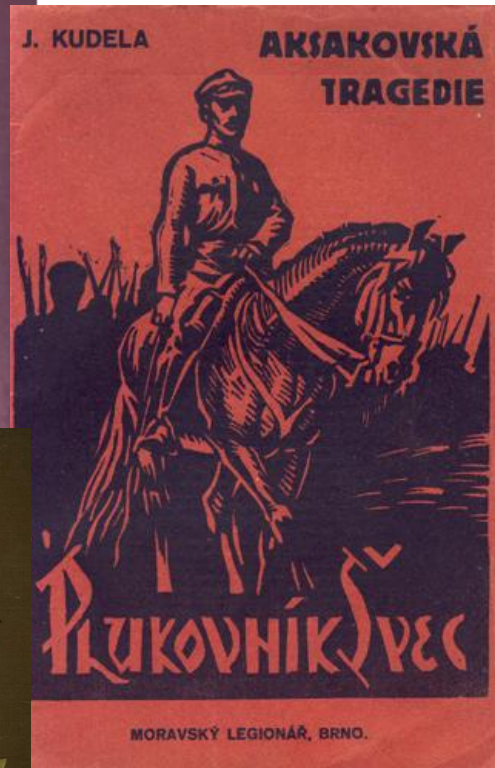
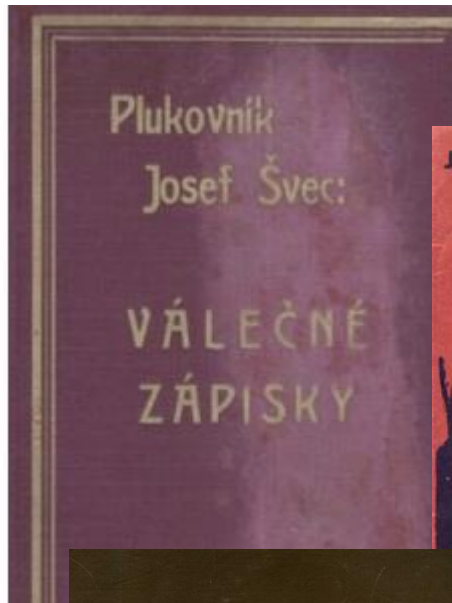
Plukovník Švec – divadelní hra

- autorem **Rudolf Medek**
- premiéra 28. října 1928 v **Národním divadle** (hl. role B. Karen)
- 50 repríz v ND
- silně vlastenecký až patetický tón
- velký úspěch
- následujícího roku měl premiéru stejnojmenný **film** (režie Svatopluk Inneman, hl. role B. Karen); **ukázka zde**
- **Téma legionářských filmů: Moderni-dejiny.cz - odkaz**

„Tvorba“ kultu

Plukovník Švec – literatura

Otakar Jaroš

(1. 8. 1912 - 8. 3. 1943)

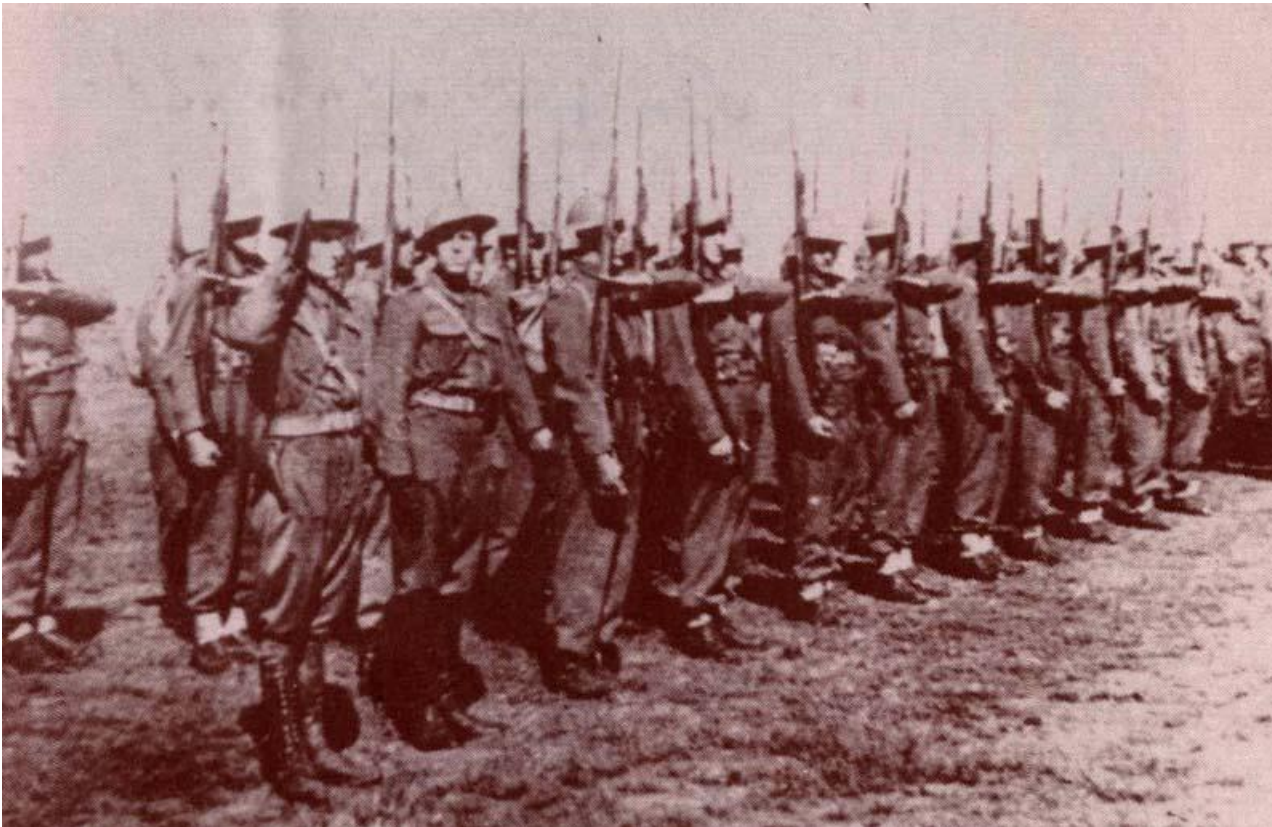
- zdatný sportovec
- vlastenec
- pravicové smýšlení
- školený elektrotechnik (důstojník telegrafního vojska)
- po Mnichovu služba na poště v Náchodě – srpen 1939 – útěk za hranice, přihlásil se do legií v Polsku
- po kapitulaci Polska internován v sovětských táborech Oranky, Suzdal

Otakar Jaroš

(služba na východní frontě)

- u Buzuluku vstoupil do čs. jednotky
- leden 1943 – převelen na frontu – 350 km pochod k Charkovu (velitel roty)
- velitel obrany úseku fronty u Sokolova
- padl při organizování obrany

Bitva u Sokolova (8. 3. 1943)

- Jaroš velí rotě, která má bránit úsek fronty u Sokolova
- odrážení útoků pancéřové divize SS „*Das Reich*“ (elitní jednotka)
- jasná početní převaha Němců
- Jaroš padl při organizování organizování obrany
- Za akci dostal nejvyšší sovětské vyznamenání

„Tvorba kultu“

- První střetnutí čs. vojáků na vých. frontě po boku Rudé armády
- Jarošovi připisovány podobné vlastnosti jako Švecovi (jen vlastenectví nahrazeno komunistickým přesvědčením)
- Jaroš obdržel jako první zahraniční voják vyznamenání „Hrdina SSSR“ = „musel být komunistou“ – opak skutečnosti!

„Tvorba“ kultu

Jaroš vzorem a symbolem:

- ozbrojeného boje za svobodu
- vojáků východní armády
- obětí z řad východní armády
- přirozené spolupráce se sov. armádou
- statečnosti, oddanosti
- důstojnické cti (boj až do konce)
- morální síly a rozhodnosti
- ideové síly komunismu

„Tvorba“ kultu

„Tvorba“ kultu

Louny – rodný dům

Mělník

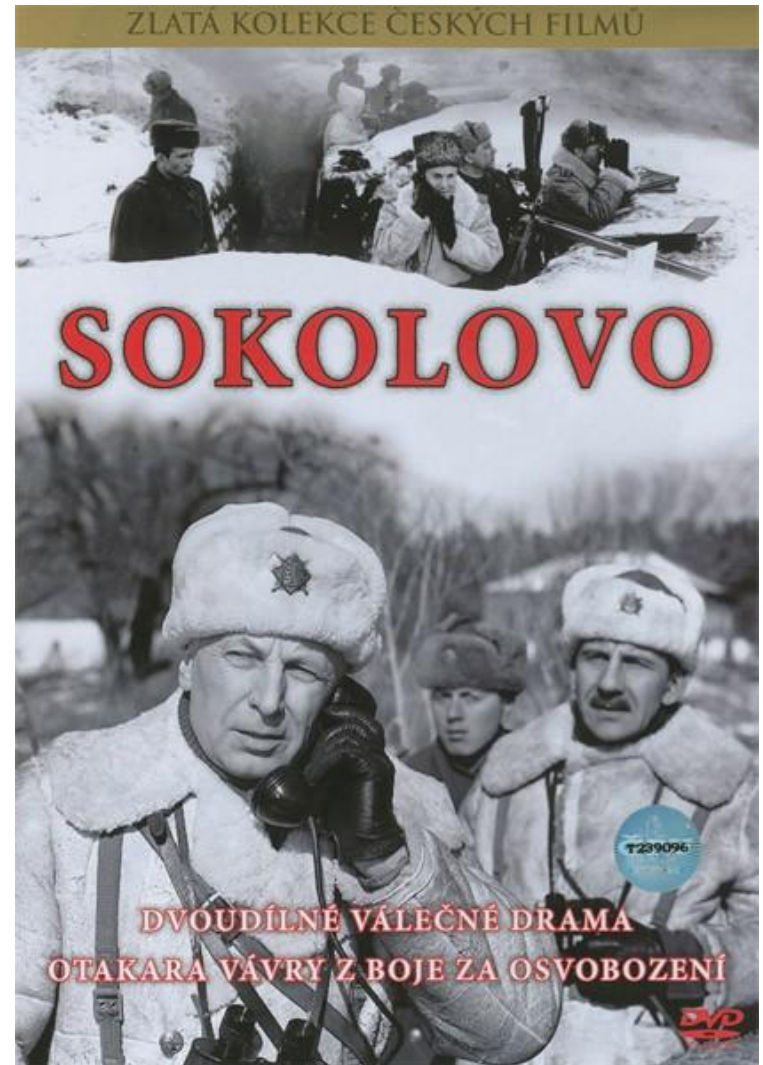
Náchod

„Tvorba“ kultu

Sokolovo – dvoudílný film (1974)

- režie Otakar Vávra
- záměr natočit film již v 50. letech
- nejmodernější filmová technika
- nákladný projekt – velký zájem KSČ
- autentické lokace
- **politický akcent** - komunistická interpretace historie
- kpt. Jaroše hraje **M. Štěpánek**, gen. Svobodu L. Chudík

Potřeba vojenských „ikon“

- konkrétní „tváře“ ozbrojeného boje za svobodu
- zosobnění idejí pro snadnější ztotožnění s daným období
- zdůraznění hrdinství
- vzory chování a symboly hodnot

Děkuji za pozornost

Mgr. František Štambera

www.dvacatestoleti.eu

frantisek_stambera@nm.cz